

Mundtlig fortælling – oplevelse, pædagogik, forkyndelse?

Af Dorte Futtrup

I: Kirken Underviser, nr. 2, juni 2005. – S. 3-5

Det var påskedag i en dansk landsbykirke. Solen skinnede, kirkeklokken bimlede, og folk strømmede til. Præsten tog smilende imod i våbenhuset og gav hånd til alle med hilsenen "god påske". Kirketjeneren udleverede salmebøger og anviste pladser.

Flere og flere kirkegængere kom til – også dåbsgæster. Det myldrede med voksne og børn. Præsten hjalp et par ældre og gangbesværede på plads. Snart var alle salmebøger udleveret og alle bænkerækker optaget. Ekstra stole blev fundet frem, men salmebøger var der ikke flere af. Lettere forsinket kunne gudstjenesten begynde, og præsten fulgte dåbsbarnet med familie op gennem kirken. To af påskens dejlige salmer blev sunget. Præsten prædikede over teksten fra Markusevangeliet. Prædiken blev læst op med en monoton og noget salvelsesfuld stemmeføring, og en vis motorisk uro og tyssen på børn bredte sig.

Barnedåben samlede igen koncentrationen hos de mange tilstedeværende i kirken. Nogle af de pårørende videofilmede ivrigt under højtideligheden, andre fotograferede med digitale kameraer. Efter indstiftelsesordene rejste 4/5 af menigheden sig op for at deltage i altergangen. To af dåbsgæsterne – en far med sin ca. 6 årige datter – så sig forvirret omkring og fulgte med de første til alters i den tro, at det nok var noget, man skulle.

"Hvad skal der ske?", spurgte pigen sin far.

"Jeg ved det ikke, jeg har ikke prøvet det før", svarede faren.

Da pigen fik oblaten i sin hånd, så hun undersøgende på den.

"Hvad er det? Smager den godt?", ville hun vide.

"Bare spis den!", svarede faren.

Præsten skænkede af kalken: "Dette er Jesu Kristi blod. Dette er Jesu Kristi blod. Dette er Jesu Kristi blod ..."

"Er det blod?", spurgte pigen sin far, da præsten havde skænket for hende.

Faren rystede på hovedet.

"Jeg vil altså ikke drikke det, hvis det er blod", insisterede hun.

"Det er ikke blod", svarede faren med irritation i stemmen.

"Hvorfor siger præsten så, at det er blod?", spurgte pigen hårdnakket.

Som mundtlig fortælling ville ovenstående historie bæres af fortællerens indlevelse, nærvær og sansninger. Noget ville blive lagt til, andet trukket fra, alt efter om fortællingen skulle være til oplevelse og refleksion, eller der efterfølgende skulle diskuteres:

1. De kirkefremmede og folkekirken
2. Gudstjenestens form og indhold
3. Præst og menighed
4. Organisatoriske problemstillinger i folkekirken
5. Den moderne børnekarakter
6. Formidling af budskaber

Gennem fortælling kan der sættes fokus på værdier og problemstillinger, som det ellers ville kræve mange ord at illustrere. Vi får aktiveret vores fantasi og forestillingskraft. Den gyldne regel for historiefortælling er: Hvis en fortælling ikke er god nok fra naturens side, har fortælleren pligt til at gøre den bedre!

Det samme gælder for de bibelske fortællinger. For at gøre sig en fortælleetik klar, bør fortælleren stille sig selv spørgsmålet: Hvorfor fortæller jeg denne historie? Hvad er mit ærinde?

1. Vil jeg oplive, tænde mine lytters fantasi, vække deres følelser – både sorg, glæde, latter, smerte, angst, afsky, munterhed? Give dem en oplevelse?
2. Er det vigtigt, at mine lyttere 'forstår' alt? Skal jeg lade mig afbryde eller selv afbryde min fortælling undervejs, forklare vanskelige ord og sammenhænge, sætte pædagogik i højsædet?
3. Er forkyndelsen vigtigst? Skal mit budskab stå klart og min udlægning være teologisk korrekt?

Tre forskellige fordringer, som ikke nødvendigvis udelukker hinanden, men meget nemt kommer til det. Min erfaring er, at det er 'oplevelsen', som bedst lejr sig i sindet. Lytteren går sammen med fortælleren ind i et andet univers, hvor han skaber sine egne billeder og giver dem lugt og smag.

Fra skrift til medrivende mundtlig fortælling

Alle kan lære at fortælle! Nogle bliver bedre end andre, men du vælger selv din stil ved at prøve og erfare dig frem. Find din egen personlighed og pas på overdreven dramatisering og grimasser. Der er ingen 'rigtig' måde at fortælle på – du skal blot være tro mod historiens kerne og tro mod din egen personlighed.

10 bud på at tilegne sig en fortælling:

1. Læs fortællingen få gange igennem. Læg teksten væk. Hvor foregår det? Hvem er til stede? Hvad bliver der sagt?
2. Se personerne for dit indre øje. Hvordan ser de ud? Hvad har de på? Hvilke karaktertræk har de? Brug dine øvrige sanser: Føl, lyt, lugt, smag fortællingens handling.
3. Repetér fortællingen i grove træk nogle gange.
4. Kig igen i teksten. Afdæk fortællingens skelet, find grundstrukturen. (Nogle aktanter – i form af personer eller begreber – forholder sig til en konflikt i et kronologisk/tidsligt forløb).
5. Læg teksten væk og fortæl højt, så du hører din egen stemmes klang.
6. Sørg for en god begyndelse og en god slutning. Ligesom en fisk: Et godt bid, en fyldig krop og et slag med halen til sidst.
7. Fortæl højt adskillige gange. Arbejd bevidst med rytme, pause, betoning, artikulation, temposkift m.m. Du skal forestille dig hele fortællingens liv og univers.
8. Læs teksten igen og lær dig vendinger og udtryk, som du skønner er vigtige for fortællingens dynamik og virkningskraft. Børn bør udfordres sprogligt!
9. Lav en prøvefortælling for dine nærmeste. Lyt efterfølgende til deres reaktioner og gode råd.

10. Fortæl – fortæl! Men overvej forinden de fysiske rammer: Hvordan skal tilhørerne sidde? Skal du selv stå op eller sidde ned? Undgå spørgsmål undervejs, så der skabes de bedste betingelser for koncentration og intensitet. Husk øjenkontakten.

Eksempel: Jeg vil fortælle beretningen om Salome og Johannes Døberen. Teksten finder jeg i tre evangelier. Desuden læser jeg andres bud på den tilsvarende fortælling. Jeg vælger det indhold og den vinkel, der skal være min efter først at have gjort mig mit 'ærinde' klart. Hvad er vigtigt for mig at få frem i netop denne fortælling?

Dernæst skal jeg afgrænse min fortælling. Hvor og hvordan skal jeg begynde for hurtigt at få mine lyttere med ind i universet, og hvordan skal jeg slutte?

Så kommer indlevelsen i fødselsdagsfesten for kong Herodes, hvor jeg selv er med som en flue på væggen. Jeg ser vinen løbe ned af kongens hage, jeg lever mig ind i Salomes forførende dans og i dronning Herodias' koldblodighed. Jeg væmmes over blodet fra Johannes Døberens hoved på sølvfadet og bliver rædselsslagen, da jeg stirrer ind i hans tomme øjne.

Efterfølgende forestiller jeg mig reaktionen hos Jesus, da han hører om halshugningen.

Jo flere gange jeg fortæller historien højt for mig selv, des lettere bliver det at finde frem til ordene, når jeg fortæller for andre. Netop fordi fortællingen ikke skal læres udenad og fortælles ordret, bliver historien levende og ny, hver gang den fortælles – blot jeg selv tror på min fortælling.

"Hvorfor siger præsten, at det er blod?", spurgte pigen sin far den påskesøndag.

Mon hun senere fik et svar, som var stimulerende for hendes forestillingskraft?

Kirken er fuld af fortællinger med følelser, lyde og lugte, som venter på at blive forløst af gode fortællere.

Artiklen er bragt i "Kirken Underviser", juni 2005